

23.7.2025

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA VN/15078/2025

SUOMEN APTEEKKARILIITON LAUSUNTO

Suomen Apteekkariliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta VN/15078/2025.

Esitettävien muutosten tavoitteena on täsmentää hyvinvointialueiden varautumisvelvollisuutta valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisesti poikkeusoloihin eli sotilaalliseen hyökkäykseen tai sen uhkaan ja näin turvata Suomen puolustuskyvyn edellyttämät terveydenhuollon järjestelyt. Esitys vahvistaa hyvinvointialueiden roolia valmiuden ja virka-avun toteuttamisessa erityisesti Puolustusvoimien ja kansainvälisten liittolaisten tukena.

Keskeiset lausuttavat asiat

- Siviiliväestön lääkehuollon turvaaminen perustuu avoapteekkien toimintaan, ja apteekit tulee sisällyttää osaksi hyvinvointialueen varautumissuunnittelua ja -koordinaatiota sekä normaali- että poikkeusoloissa.
- Siviiliväestön lääkehuollon huoltovarmuuden turvaamiseksi on huolehdittava koko maan kattavan apteekkiverkoston toimintaedellytyksistä
- Poikkeusolojen lääkehuollon tarpeisiin tulee luoda oma järjestely, sillä poikkeusolojen lääketarpeet eroavat normaaliolojen lääketarpeista. Normaaliolojen poikkeustilanteisiin varattujen lääkkeiden velvoitevarastointiin tukeutuminen ei ole riittävää

Siviiliväestön lääkehuolto osaksi hyvinvointialueen varautumissuunnittelua

Apteekkariliitto haluaa huomauttaa, että laissa on puutteita kriittisen terveydenhuollon osa-alueen, eli siviiliväestön lääkehuollon ja apteekkien huomioimisessa osana hyvinvointialueiden poikkeusoloihin varautumista.

Lääkehuollon toimijat ja apteekit ovat olennainen osa kansallista terveydenhuoltojärjestelmää ja apteekit vastaavat suurelta osin siviiliväestön avohoidon lääkehoitojen ja -jakelun toteuttamisesta. Apteekkien rooli tulisi huomioida myös osana varautumista ja ottaa huomioon hyvinvointialueen lääkehuollon poikkeusolojen varautumissuunnittelussa ja -koordinaatiossa. Varautumista koskettavaan yhteiseen suunnitteluun, koulutukseen ja harjoitteluun tulee lisäksi sisällyttää alueelliset apteekit ja niiden farmaseuttinen henkilöstö niiden roolin mukaisesti.

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä tulisi nykyistä selkeämmin huomioida siviiliväestön lääkehuollon varautuminen poikkeusoloissa. Hyvinvointialueen tulisi yhteistyössä alueen apteekkien kanssa varmistaa lääkkeiden saatavuus ja jakelun toimivuus poikkeusoloissa.

Siviiliväestön lääkehoidon ja -huollon toteuttaminen edellyttää toimivaa ja kattavaa apteekkiverkostoa.

Maankattava apteekkiverkosto ja farmaseuttinen osaaminen ovat keskeisiä siviiliväestön lääkehoidon toteutuksessa ja lääkehuollon huoltovarmuuden turvaamisessa. Lääkehuollon turvaamisessa apteekeilla on keskeinen rooli. Laadukas, yhdenvertainen ja kriisinkestävä lääkehuolto edellyttää toimivaa maankattavaa apteekkiverkostoa, jota ylläpitävät korkeasti koulutetut farmasian ammattilaiset.

Apteekeilla tulee olla riittävät toimintaedellytykset varautumistoimille. On syytä huomioida, että apteekkeihin on koko 2000-luvun ajan kohdistettu huomattavia leikkauksia ja kasvavalla joukolla apteekeista on jo ennestään taloushaasteita. Leikkausten lisäksi apteekkien taloutta ovat heikentäneet lääkemarkkinoiden muutokset ja kulujen kasvu. Lisäksi istuva hallitus on kohdistamassa apteekkeihin uusia, huomattavan suuria leikkauksia sekä laajentamassa joidenkin itsehoitolääkkeiden myyntiä apteekkien ulkopuolelle. Tämä kokonaisuus on ajanut monet apteekit taloudellisesti ahtaalle ja heikentänyt niiden kykyä vastata lakisääteisiin velvoitteisiin sekä kehittää toimintaansa muuttuvissa olosuhteissa. Apteekkien osallistuminen poikkeustilanteiden lääkehuoltoon aiheuttaa lisäkustannuksia, ja valtion tulisi korvata niille varautumiseen liittyvät kustannukset.

Kuten esityksessäkin mainitaan, terveydenhuollon toimipisteet voivat olla myös sotilaallisen iskun kohteita ja niiden suojaaminen ja toimintakyvyn varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää siviiliyhteiskunnan turvaamiseksi. Siviiliväestön lääkehuollon nojattessa avoapteekkien ja lääketukkujen varastojen varaan, on kansallisissa varautumissuunnitelmissa hyvä huomioida näiden varastojen ja palveluiden uudelleen sijoittaminen ja siihen liittyvät menettelyt poikkeusolojen sitä vaatiessa.

Normaaliolojen lääkkeiden velvoitevarastointi ei ole riittävää poikkeusolojen tarpeisiin

Esityksen perusteluissa oletetaan, että normaaliolojen velvoitevarastoinnin kautta on saatavissa myös poikkeusoloissa lyhytaikaisesti tukea väestön lääkehuollon tarpeisiin. Lääkkeiden osalta on säädetty lääkkeiden velvoitevarastoinnista. Lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun lain tarkoituksena on turvata lääkkeiden saatavuus ja käyttömahdollisuudet tilanteissa, joissa lääkkeiden tavanomainen saatavuus on vaikeutunut tai estynyt. Velvoitevarastointi perustuu normaaliolojen kulutukseen eikä siinä ole näin ollen otettu huomioon tilanteita, joissa lääkkeiden kulutuksessa tapahtuu häiriötilanteesta tai poikkeusoloista johtuvia merkittäviä muutoksia. Normaaliolojen tarpeisiin tähtäävää velvoitevarastointia tulisi pitää vain normaaliolojen varautumiseen liittyvänä mekanismina. Poikkeusoloja, kuten sotatilaa tai epidemiaa, varten tehtävä varautuminen tulisi nähdä erillisenä kokonaisuutena, johon lääkkeellisestä varautumisesta kansallisesti huolehtivat hyvinvointialueet ja huoltovarmuuskeskus yhdessä lääketukkujen kanssa. Apteekkien rooli poikkeustilanteissa on toimia siviiliväestön palvelu- ja jakeluverkostona. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi määrätä apteekeille nykyisestä velvoitevarastoinnista poikkeavasta poikkeusolojen varastointivelvoitteesta tarvittaessa erikseen, mutta

tällöin määräyksen toteuttamista varten on välttämätöntä sisällyttää erillinen korvaus kattamaan siitä aiheutuvat kustannukset.

Aiemmissa kriisitilanteissa on nähty, että normaalioloista poikkeavissa tilanteissa lääkevarastot on hyvin nopeasti kulutettu loppuun. Normaaliolojen kulutukseen pohjautuva kahden viikon määrää vastaava lääkkeiden varastointi tuskin vastaa sotatilanteeseen liittyvää tarvetta. Oletettavaa on, että tällaisessa tilanteessa lääketarpeet poikkeavat osin normaaliolojen tarpeista. Tietyt lääkeaineet tulisivat todennäköisesti loppumaan hyvin nopeasti. Lisäksi on huomioitava, että lääkkeiden osalta Suomi nojaa pitkälti ulkomaantuontiin ja toimitusajat voivat poikkeustilanteissa olla huomattavan pitkiä.

Varautumisen näkökulmasta on myös huomioitava, että kansallisen lääkevalmistuksen ja siihen liittyvän osaamisen saatavuus on rajallista. Esimerkiksi lääkevalmistusta harjoittavien apteekkien määrä on vähentynyt merkittävästi vuosikymmenten aikana. Kansallisella tasolla olisi tarpeen arvioida, onko lääkevalmistukseen liittyvä omavaraisuus riittävä poikkeusolojen tai mahdollisen sotatilanteen varalta.

Lopuksi

Apteekkariliitto suosittelee edellä mainittujen seikkojen sisällyttämistä ja huomioimista esityksessä, jotta siviiliväestön lääkehuolto voidaan järjestää tarkoituksenmukaisella ja ennalta suunnitellulla tavalla myös poikkeusoloissa.

Helsingissä 23.7.2025

Mika Kuivamäki
ICT johtaja